THÔNG TIN TÁC GIẢ THAM LUẬN

Thạc sĩ **VŨ VĂN ĐIỆP**

Họ và tên: Vũ Văn Điệp

Chức danh: Thạc sĩ

Chức vụ: Giám đốc Trung tâm Quản lý Hạ tầng kỹ thuật thành phố Hồ Chí Minh.

THỰC TRẠNG CÔNG TÁC DUY TRÌ, PHÁT TRIỂN CÔNG VIÊN CÂY XANH CÔNG CỘNG TẠI THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

I. Hiện trạng công viên, cây xanh công cộng trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh

1. Hiện trạng

Thành phố Hồ Chí Minh có diện tích khoảng 209.554.97 ha (2.095,5497 km^2), gồm 01 thành phố trực thuộc và 21 quận, huyện, là một trong hai đô thị đặc biệt của cả nước, lớn nhất về mặt dân số và là địa phương tạo ra nguồn thu lớn nhất và đóng góp nhiều nhất cho nguồn thu ngân sách của cả nước.

Với tầm quan trọng đặc biệt về vị trí kinh tế - xã hội của cả nước, yêu cầu phát triển mọi mặt về hạ tầng cho đô thị luôn lãnh đạo thành phố quan tâm chú trọng, trong đó có công viên cây xanh là lĩnh vực rất thiết thực cho đời sống của người dân thành phố, mang lại các giá trị về môi trường, cảnh quan và cộng đồng.

Hệ thống công viên cây xanh của thành phố được duy trì, phát triển liên tục mang tính kế thừa qua nhiều giai đoạn từ thời kỳ Pháp thuộc đến thời kỳ trước năm 1975 và đến hiện nay. Trong đó, có những công viên công cộng, những tuyến đường cây xanh vốn được hình thành từ những vệt quần thể thực vật tự nhiên của vùng đất này từ hàng trăm năm trước. Điển hình:

- Công viên Tao Đàn, Thảo Cầm viên Sài Gòn, Hội trường Thống Nhất,…

- Các tuyến đường có cây xanh đặc trưng phân bố chủng loại của vùng Đông Nam bộ như Dầu rái (Huyền Trân Công Chúa, Trương Định, Bùi Thị Xuân, Trần Hưng Đạo, …); Sao đen (Phạm Ngọc Thạch, Võ Văn Tần, Lê Quy Đôn, Nguyễn Đình Chiểu,…)

Ngoài ra, cùng với quá trình phát triển, xây dựng đô thị, nhiều công viên, mảng xanh công cộng và nhiều tuyền đường trồng mới cây xanh cũng đã được đầu tư xây dựng, góp phần đáp ứng nhu cầu phục lợi, an sinh cho người dân thành phố. Điển hình:

- Công viên Gia Định, công viên cầu Sài Gòn, công viên Nhiêu Lộc - Thị Nghè,…

- Nhiều tuyến đường trồng cây xanh, mảng xanh được đầu tư theo công trình hạ tầng giao thông như Võ Văn Kiệt, Mai Chí Thọ, Hoàng Sa, Trường Sa, Nam Kỳ Khởi Nghĩa - Nguyễn Văn Trỗi, Trường Sơn, Trường Chinh,…

2. Công tác quản lý lĩnh vực công viên cây xanh trên địa bàn thành phố Hồ Chi Minh

- Sở Xây dựng là cơ quan thẩm quyền quản lý nhà nước đối với lĩnh vực công viên cây xanh.

- Các cơ quan, đơn vị được phân cấp quản lý bao gồm:

+ Trung tâm Quản lý Hạ tầng kỹ thuật thành phố Hồ Chí Minh

+ Uỷ ban nhân dân thành phố Thủ Đức và uỷ ban nhân dân các quận huyện

+ Các cơ quan, đơn vị khác.

II. Công viên, mảng xanh công cộng

1. Khối lượng quản lý

Theo thống kê của Trung tâm Quản lý Hạ tầng kỹ thuật thành phố Hồ Chí Minh năm 2020, trên cơ sở khối lượng đơn vị được phân cấp quản lý và số liệu thống kê, tổng hợp khối lượng thuộc phân cấp, quản lý của uỷ ban nhân dân 24 quận, huyện và các cơ quan, đơn vị khác cung cấp thì khối lượng công viên, mảng xanh các loại được quản lý hiện hữu như sau:

Đơn vị quản lý	Đơn vị	Khối lượng
Phân cấp quản lý cho Trung tâm Quản lý Hạ tầng kỹ thuật Thành phố Hồ Chí Minh	*ha*	*344,2553*
Phân cấp quản lý cho Uỷ ban nhân dân Thành phố Thủ Đức, Uỷ ban nhân dân các Quận, Huyện và các cơ quan, đơn vị khác	*ha*	*466,0936*
Tổng	*ha*	***810,3489***

⇨ ***Đạt tỷ lệ là 0,915 m^2/ người***

Theo Thuyết minh Chương trình phát triển công viên & cây xanh công cộng trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh giai đoạn 2020-2030 được Uỷ ban nhân dân thành phố phê duyệt tại Quyết định số 312/QĐ-UBND ngày 25/01/2021 thì tính đến cuối năm 2019, thành phố có **508,561 ha** đất **công viên** với **405** công viên bao gồm các công viên viên công cộng và các công viên trong khu ở *(Lưu ý: Chỉ tiêu này không bao gồm mảng xanh các loại).*

⇨ ***Đạt tỷ lệ là 0,55 m^2/ người***

2. Chỉ tiêu cây xanh công cộng

Theo Quy chuẩn QCXDVN 01: 2008/BXD và theo Tiêu chuẩn TCVN 9257: 2012, chỉ tiêu cây xanh công cộng cụ thể như sau:

Theo Quy chuẩn QCXDVN 01:2008/BXD	Theo Tiêu chuẩn TCVN 9257: 2012
Đơn vị ở : ≥ 2m^2/người Ngoài đơn vị ở ≥ 7m^2/người	12-15 m^2/người (cây xanh công viên 7-9m^2/người và cây xanh vườn hoa 3-3,6m^2/người và cây xanh đường phố 1,7-2,0m^2/người)

Ghi chú: Chỉ tiêu cây xanh công cộng được tính theo diện tích đất công viên, vườn hoa, mặt nước; không tính theo độ che phủ của cây xanh bóng mát, cây kiểng, cây bụi các loại.

Tham khảo thêm về Quyết định số 2593/QĐ-UBND ngày 26/5/2014 của Ủy ban nhân dân thành phố về phê duyệt Nhiệm vụ quy hoạch ngành công viên cây xanh thành phố Hồ Chí Minh đến năm 2020 và tầm nhìn đến năm 2025, thì:

- Chỉ tiêu m^2 cây xanh sử dụng công cộng của thành phố dự kiến năm 2015-2025:

- Năm 2015 : ≥ 1 m^2/người
- Năm 2020 : ≥ 2 m^2/người
- Năm 2025 : ≥ 7 m^2/người

✔ Đơn vị ở tối thiểu phải đạt 2m^2/người, trong đó đất cây xanh trong nhóm nhà ở tối thiểu phải đạt 1m^2/người.

- Chỉ tiêu m^2 cây xanh sử dụng công cộng dự kiến đến năm 2025, phân theo khu vực:

- Toàn thành phố : ≥ 7 m^2/người
- Khu vực nội thành cũ (13 quận) : ≥ 2,4 m^2/người
- Khu vực quận mới : ≥ 7,1 m^2/người
- Khu vực huyện ngoại thành : ≥ 12 m^2/người

Như vậy, qua các thống kê trên, hiện trạng chỉ tiêu cây xanh (bao gồm việc tính hoặc không tính diện tích mảng xanh các loại) thì đều còn rất thấp so với Quy chuẩn QCXDVN 01:2008/BXD và Tiêu chuẩn TCVN 9257: 2012.

Hiện nay, theo Kế hoạch của Chương trình phát triển công viên, cây xanh công cộng trên địa bàn thành phố giai đoạn năm 2020-2030 đã được Uỷ ban nhân dân thành phố phê duyệt tại Quyết định số 312/QĐ-UBND ngày 25/01/2021 thì mục tiêu phấn đấu đạt được cụ thể như sau:

- Chỉ tiêu thực hiện giai đoạn 2020-2025: Tăng thêm tối thiểu **150 ha** đất công viên công cộng thì tỷ lệ đạt được là **0,65m^2/người** (dân số ước tính 10 triệu người).

- Chỉ tiêu thực hiện giai đoạn 2026-2030: Tăng thêm **450 ha** đất công viên công cộng so với năm 2020 thì tỷ lệ đạt được là **1m^2/người** (dân số ước tính 11 triệu người).

Để đạt được chỉ tiêu này, Trung tâm Quản lý Hạ tầng kỹ thuật thành phố Hồ Chí Minh nhận thấy thành phố cần có một số giải pháp căn cơ để các sở ngành chức năng và chính quyền địa phương các cấp thực hiện đồng bộ, cụ thể:

- Giải pháp hoàn thiện về các quy định pháp luật và chính sách:

+ Xây dựng, ban hành cơ chế, quy trình kêu gọi đầu tư bằng các hình thức, xây dựng công viên theo các loại hình.

+ Xây dựng, ban hành quy định, cơ chế kiểm tra, giám sát, chế tài xử lý trong công tác quản lý lĩnh vực.

- Giải pháp về tổ chức quản lý:

+ Công tác quản lý, duy trì.

+ Quy định về trách nhiệm quản lý.

- Giải pháp về quy hoạch, tạo quỹ đất: Chú trọng giải pháp giữ đất quy hoạch cho công viên, tránh việc điều chỉnh quy hoạch tràn làn dẫn đến việc làm mất tỷ lệ đất công viên.

- Giải pháp về mặt kỹ thuật: Tập huấn chuyên môn, mua sắm trang thiết bị,…

- Giải pháp về tuyên truyền, vận động: Tuyên truyền ý thức bảo vệ, giữ gìn công viên mảng xanh và có các biện pháp chế tài mạnh mẽ đối với các hành vi vi phạm

III. Cây xanh công cộng

1. Khối lượng quản lý

Đơn vị quản lý	Đơn vị	Khối lượng
Phân cấp quản lý cho Trung tâm Quản lý Hạ tầng kỹ thuật thành phố Hồ Chí Minh	*cây*	*152.723*
Phân cấp quản lý cho Uỷ ban nhân dân thành phố Thủ Đức, uỷ ban nhân dân các quận, huyện	*cây*	*156.322*
Tổng	*cây*	***309.045***

2. Hiện trạng quản lý:

Hiện trạng quản lý cây xanh bóng mát:

- Cây xanh trên đường phố, trong công viên, mảng xanh trên địa bàn thành phố hiện có khoảng 196 loài (bao gồm hơn 60 loài thuộc danh mục cây cấm trồng trên đường phố).

- Nhiều tuyến đường, khu vực được kế thừa, duy trì hiện trạng cây xanh có kích thước lớn (cây cổ thụ) có tuổi đời hàng chục, hàng trăm năm. Đây cũng là nét đặc trưng về cảnh quan và di sản xanh của thành phố, tuy nhiên cũng là những thách thức trong công tác đảm bảo an toàn cây xanh đường phố hiện nay. Điển hình nhiều hàng cây cổ thụ trên các tuyến đường: Sao, Dầu cổ thụ trên các tuyến đường như Nguyễn Đình Chiểu, Phạm Ngọc Thạch, Huyền Trân Công Chúa, Sương Nguyệt Anh, Trần Hưng Đạo, An Dương Vương,…

- Qua nhiều thời kỳ, nhiều tuyến đường, khu vực được đầu tư, trồng mới cây xanh đồng bộ theo các dự án giao thông, nâng cấp đô thị nên trục cảnh quan cây xanh tương đối đồng nhất về chủng loại, độ tuổi và kích cỡ cây trồng. Điển hình như hàng cây Long não trên đường Nam Kỳ Khởi Nghĩa - Nguyễn Văn Trỗi, hàng cây Giáng

hương lá lớn trên đường Trường Sơn, đa dạng chủng loại cây trồng trên đường Hoàng Sa - Trường Sa ven kênh Nhiêu Lộc - Thị Nghè; hàng cây Dầu, Giáng hương lá lớn, Lộc vừng khu vực phố đi bộ Nguyễn Huệ,…

- Cây xanh được bổ sung, trồng mới trong quá trình chăm sóc, bảo dưỡng. Điển hình tại các khu đất dự trữ giao thông trên đường Phạm Văn Đồng, quận Thủ Đức, khu vực ven kênh Nước Đen ở quận Bình Tân,… được cải tạo chỉnh trang thay thế dần qua nhiêu năm trong quá trình chăm sóc, bảo dưỡng. Ví dụ hàng cây Me trên đường Lê Thánh Tôn, hàng cây Mát hai cánh trên đường Trần Nhân Tôn,…

Những thách thức, đối mặt trong công tác quản lý, chăm sóc cây xanh hiện nay:

- Quá trình phát triển đô thị khiến cho cây xanh đang đối mặt với thực trạng phải "cạnh tranh" không gian sống với các công trình kiến trúc, công trình ngầm, điện lực, công trình nhà,… Đây cũng là một trong những nguyên nhân khiến cho khả năng sinh trưởng, sức chống chịu của cây xanh đô thị ngày càng kém, tăng nguy cơ rủi ro về sự cố cây xanh.

- Hiện nay, thành phố có gần 11.000 cây xanh cổ thụ. Là các cây xanh được trồng từ lâu cùng với sự hình thành của đô thị, trong đó có các loài đặc trưng vùng miền và cũng là đặc trưng của thành phố như Sao đen, Dầu rái. Việc ứng xử hài hòa, phù hợp giữa công tác bảo tồn những di sản xanh này và công tác đảm bảo an toàn cây xanh đối với những cây xanh này là một trong những khó khăn nhất mà cơ quan quản lý đang phải đối mặt. Về lâu dài, cơ quan quản lý cần xây dựng định hướng thay thế, cải tạo dần các cây xanh già cỗi, có xét đến việc bảo tồn phù hợp cây cổ thụ trên địa bàn thành phố.

- Vẫn còn sự khác biệt trong việc nhận thức về kỹ thuật chăm sóc cây xanh để hài hòa, phù hợp giữa đảm bảo an toàn và mỹ quan cho cây xanh.

- Về đảm bảo hài hoà giữa việc phát triển hạ tầng giao thông và giữ gìn, bảo tồn cây xanh:

+ Đáp ứng nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội của thành phố, trong những năm qua và thời gian tới, việc phát triển hạ tầng giao thông đô thị ở thành phố không ngừng tăng lên. Nhiều công trình hạ tầng giao thông hoặc vận tải công cộng được đầu tư xây dựng mới trên nền đô thị hiện trạng cũng là một thách thức đối với công tác bảo tồn hệ thống cây xanh hiện hữu trong đô thị. Ví dụ, các dự án tuyến Metro số 1, dự án các cầu vượt thép, dự án cầu Thủ Thiêm 2,…

+ Để đảm bảo hài hoà giữa việc phát triển hạ tầng giao thông và giữ gìn, bảo tồn cây xanh, vấn đề bảo tồn cây xanh phải được đặt ra từ bước nghiên cứu khả thi dự án để nghiên cứu, phân tích trước khi lựa chọn giải pháp thiết kế phù hợp, tiếp đến phải xây dựng phương án xử lý cây xanh đảm bảo về mặt cơ sở pháp lý, cơ sở khoa học, phù hợp các yếu tố về bảo tồn, về kinh tế, về xã hội và về kỹ thuật. Ngoài các vấn đề đã nêu, việc đầu tư xây dựng dự án hạ tầng giao thông phải chú trọng đến nguyên tắc "có sự bù đắp" về cây xanh khi thực hiện dự án.

- Về mục tiêu đảm bảo an toàn cây xanh: Quá trình quản lý, chăm sóc, bảo dưỡng cây xanh đô thị với mục tiêu chính là đảm bảo an toàn, mỹ quan cho đường phố. Tuy nhiên, trong nhiều năm qua, tình trạng sự cố về cây xanh như rơi, gãy nhánh, bật gốc/ ngã đổ cây vẫn diễn biến phức tạp (đặc biệt vào mùa mưa) mà những nguyên nhân cơ bản đó là:

+ Không gian sống của cây bị đe doạ, bị hạn chế: Quá trình đô thị hoá dẫn đến gia tăng việc xây dựng, bêtông hoá các khối công trình cao tầng trong đô thị làm thay đổi hướng gió, gia tăng sức gió (hiệu ứng đường hầm), đồng thời với việc gia tăng xây dựng các công trình ngầm cũng ảnh hưởng đáng kể đến sự phát triển của hệ rễ cây xanh.

+ Diễn biến bất thường của yếu tố thời tiết (mưa giông, gió giật, hiện tượng triều cường gâp ngập úng, tình trạng khô hạn, nắng nóng kéo dài) hay các thay đổi khác về môi trường (suy giảm mực nước ngầm, gia tăng ô nhiễm đất, ô nhiễm không khí,…) tác động rất lớn đến khả năng sinh trưởng, phát triển và sức chống chịu của cây xanh. Đây là một trong những nguyên nhân chính, phổ biến của tình trạng ngã đổ, rơi gãy nhánh cây xanh trên địa bàn thành phố thời gian qua.

+ Từ các hành vi xâm hại, phá hoại cây xanh cố ý hoặc do sự thiếu ý thức của một bộ phận cộng đồng dân cư, các tổ chức, cá nhân, các đơn vị thi công (khi thi công các dự án, công trình trong đô thị),…

3. Các khuyến nghị cho công tác quản lý cây xanh bóng mát

Với những thách thức, khó khăn hiện nay trong công tác quản lý cây xanh đường phố, một số khuyến nghị đề xuất cần nghiên cứu và triển khai thực hiện như sau:

- Đối với công tác quy hoạch không gian đô thị, quy hoạch xây dựng, đầu tư xây dựng các dự án trong đô thị phải đặc biệt chú trọng và lưu ý xét đến việc bảo tồn, giữ gìn hài hòa cây xanh đường phố.

- Cần định hướng các kế hoạch cải tạo, chỉnh trang cây xanh đường phố để thay thế dần cây hư hại, khiếm khuyết, cây thuộc danh mục cấm trồng, trong đó có lưu ý đến việc cải tạo, thay thế dần hệ thống cây cổ thụ với tuổi đời già cỗi có xét đến giải pháp bảo tồn phù hợp đối với một số cá thể, quần thể cây xanh đặc trưng, tiêu biểu của thành phố.

- Chuẩn hóa phù hợp về kỹ thuật chăm sóc, bảo dưỡng cây xanh đường phố và các giải pháp quản lý hữu hiệu trong điều kiện hiện nay (tập huấn chuyên môn chăm sóc cây xanh, tăng cường trang thiết bị chuyên ngành, thực hiện số hóa đối với công tác quản lý,...)

- Có các kế hoạch bền vững, lâu dài về nguồn cây thay thế, dẫn nhập giống cây trồng trên cơ sở thực tiễn của công tác quản lý, đặc tính sinh thái loài, phân bố nguồn gốc cây trồng để lựa chọn các loài cây trồng trong đô thị đáp ứng tối ưu nhất về các mặt cảnh quan, an toàn và môi trường.

- Đẩy mạnh công tác tuyên truyền, truyền thông về bảo vệ, giữ gìn cây xanh đường phố và chế tài nghiêm minh các hành vi xâm hại cây xanh đường phố.

- Chuẩn hóa quy định pháp lý cho công tác quản lý và công tác duy tu, bảo dưỡng cây xanh đường phố.

Trên đây là bài tham luận của Trung tâm Quản lý Hạ tầng kỹ thuật thành phố Hồ Chí Minh về thực trạng công tác duy trì, phát triển công viên cây xanh công cộng trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh. Cám ơn quý vị đã lắng nghe!

TRUNG TÂM QUẢN LÝ HẠ TẦNG KỸ THUẬT